

Sammendrag av doktorgradsavhandlinger

Else Foss

Den omsorgsfulle væremåte. En studie av voksnes væremåte i forhold til barn i barnehagen

Avhandling for graden ph.d. ved Det psykologiske fakultet, Universitetet i Bergen. Disputas i januar 2009.

I norske barnehager har barn rett til omsorg ifølge barnehageloven. Barn skal kunne forvente å bli trøstet av omsorgsbetrodde voksne hvis de der og da er følelsesmessig ute av seg. Avhandlingen om den omsorgsfulle væremåte bidrar med ny forskningsbasert viten om de voksnes omsorg for de minste barna. Den tar sitt utgangspunkt i filosofisk tenking, hentet bl.a. fra den tyske filosofen Hans Lipp og den danske filosofen Knud E. Løgstrup. Via en feltstudie av gråt påvises det hva som fremmer og hemmer barns livsmuligheter i barnehagen. Videre frembringes kunnskap om hva den omsorgsfulle væremåte handler om – også i forhold til oppdragelse. Funnene baseres på et observasjonsmateriale av 35 barn (2–6 år) og 7 voksne på 3 avdelinger i en barnehage, og intervjuer med de voksne.

Studiens overordnede funn tar utgangspunkt i de meget få observasjonene hvor voksne oppførte seg på en negativ måte overfor gråtende barn. Å ignorere barnegråt ved å unnlate å se, høre og berøre barna, omtales i avhandlingen som ”omsorgssvik” – selve motsatsen til den omsorgsfulle væremåte.

Andre overordnede funn viser at omsorg og oppdragelse er to sider av samme sak når saken dreier seg om voksnes væremåte. Ved sin væremåte driver voksne holdningsformidling overfor barn. Ignorerte barn som gråter, kan miste troen på at de blir verdsatt. De bivånende barna tar inn at det ikke er lov å gråte f.eks. i barnehagens samlingsstund. Slik vil barn som er vitne til og offer for omsorgsløs oppdragelse utsettes for det Foss betegner som ”svart oppdragelse”.

I avhandlingen slås det fast at omsorg er en etisk og moralsk oppgave. Etisk sett handler det om at den livsnødvendige omsorgen er en fundamental ”fordring”. Moralsk sett handler det om at det er svært viktig at den omsorgsansvarlige påser at egen væremåte er omsorgsfremmende og viser aktelse for barns liv. Det konkluderes derfor med at de barnehageansattes omsorgsbaserte pedagogiske skjønn er helt nødvendig og en forutsetning for å kunne gjennomføre barnehagens omsorgs- og oppdragsoppdrag.

Kontakt: Else Foss, e-post: Else.Foss@hive.no